

соціально-економічних криз. Іноземні інвестори мають бути зацікавлені у фінансуванні вітчизняних підприємств, тому керівникам українських компаній слід максимально ефективно використовувати та впроваджувати інноваційні практики і підходи контролю інвестицій з метою подальшого розвитку даної сфери та забезпечення стабільного розвитку та стабільності економіки.

Література

1. Прилипко, С. І. Управління міжнародними інвестиційними проектами [Текст]: навч. посібник / В. П. Савчук, С. І. Прилипко, О. Г. Величко; за заг. ред. С. І. Прилипко. — К.: КНЕУ, 2013. — 469 с.
2. Короткова, О. В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання [Текст] / О. В. Короткова // Ефективна економіка. — 2013. — № 6. — С. 32.
3. Чорна, М. В. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства [Текст]: монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. — Харків: ФОП Шейніна О. В., 2010. — 210 с.
4. Грицай, Т. Л. Аналіз та аудит інвестиційних проектів [Текст]: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Т. Л. Грицай; Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. — К., 2012. — 198 с.
5. Пономаренко, Є. Б. Бухгалтерський облік і контроль операцій з фінансовими інвестиціями [Текст]: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Є. Б. Пономаренко; Житомирський державний технологічний університет. — Житомир, 2012. — 235 с.
6. Шаровська, Т. С. Організаційно-методичні засади внутрішнього контролю реальних інвестицій [Текст]: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Т. С. Шаровська; Одеський державний економічний університет. — Одеса, 2010. — 224 с.
7. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

8. Бондар, М. І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю [Текст]: монографія / М. І. Бондар. — К.: КНЕУ, 2008. — 256 с.
9. Бычкова, С. М. Инвестиционный контроль и аудит в экономических субъектах [Текст]: монография / С. М. Бычкова, В. В. Скобара, З. З. Юлдашев. — М.: Издательский дом «Научная библиотека», 2014. — 172 с.
10. Дрозд, І. К. Класифікація економічного контролю та шляхи її вдосконалення [Текст] / І. К. Дрозд // Вісник Київського національного університету. — 2005. — № 75–76. — С. 103–108.

ВЛИЯНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ЕЕ КОНТРОЛЬ

В статье проведен анализ основных особенностей реализации инвестиционного процесса, предложены варианты систематизации и классификации по определенным характеристикам с целью выявления сущности влияния на виды, формы и содержание инвестиционного контроля как системообразующего звена эффективного управления хозяйственной деятельностью.

Ключевые слова: инвестиции, контроль, инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, инвестиционный менеджмент.

Шкиренко Вікторія Володимирівна, аспірант, кафедра аудиту, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна, e-mail: invest.sumy@meta.ua.

Шкиренко Вікторія Володимирівна, аспірант, кафедра аудиту, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна.

Shkirenko Viktoria, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine, e-mail: invest.sumy@meta.ua

УДК 657:332.025.12

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.38596

Шаровська Т. С.,
Старенька О. М.

ОПЕРАТИВНИЙ ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ: ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СВОЄЧАСНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Досліджено практику здійснення на промислових підприємствах оперативного обліку та контролю, відповідно до чого визначено, що ці дві системи залишаються дуже спрощеними та недосконалими, що не дає змогу своєчасно виявляти небажані відхилення та усувати їх, і як наслідок, знижує ефективність функціонування підприємства. Розроблено рекомендації щодо організації системи оперативного управління на взаємопроникненні функцій обліку та контролю, на їх глибокій інтеграції завдяки зміщенню центрів контролю з центрами прийняття оперативних рішень.

Ключові слова: оперативний облік, оперативний контроль, управління підприємством, контролінг, інтеграція.

1. Вступ

Процеси ринкових перетворень, що відбулися в Україні, вимагають певних змін в управлінні промисловими підприємствами, та відповідно, в організації обліку та контролю, як головних його інформаційних систем.

Навіть реформування бухгалтерського обліку не вирішило проблеми розвитку теорії та практики оперативного

обліку та контролю. Так, до сих пір не існує єдиної точки зору щодо визнання оперативного обліку та контролю.

В одних джерелах [1–3] вказують на те, що оперативний облік являється окремим видом господарського обліку та має свої цілі та завдання, в інших [4–6] взагалі ставлять під сумнів його існування, або наголошують на повному зникненні, але визнають існування оперативного аналізу, оперативної звітності. Останнім

часом все частіше заявляють про трансформацію оперативного обліку та контролю в систему управлінського обліку [6–9].

На сьогоднішній день не досягнемо однозначності з цих питань не тільки в теорії, але і на практиці.

Слід відзначити, що на багатьох промислових підприємствах здійснення оперативного обліку та контролю залишається дуже спрощеним та недосконалим, що не дозволяє своєчасно виявляти небажані відхилення та усувати їх. А це в свою чергу знижує ефективність функціонування підприємства.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

В сучасних умовах господарювання стає актуальним формування підходу щодо подальшого розвитку оперативного обліку та контролю, з врахуванням цілей оперативного управління, що забезпечить ефективне функціонування промислового підприємства.

Різним аспектам цієї проблеми присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників. Зокрема з питань бухгалтерського обліку [1], управлінського обліку [2], контролінгу [3], внутрішнього контролю [6, 7, 10]. Однак, дуже обмежена кількість досліджень [11, 12], які розглядають взаємозв'язок функцій оперативного обліку та контролю, що може сприяти прийняттю неефективних управлінських рішень.

Дослідники попередники вже внесли певний вклад у дослідження цієї проблеми. А саме, вони визначили основні тенденції розвитку оперативного обліку та контролю протягом усього історичного періоду, які полягають у наступному:

1. Оперативний облік і контроль є об'єктивним явищем, обумовленим рівнем розвитку суспільства та потребою більш ефективного управління підприємств.

2. Виникнення оперативного обліку і контролю є наслідком поділу управлінської праці та розвитку облікових ідей, коли ріст промислового виробництва, розвиток системи банків і торговельних фірм не могли задовольнятися інформацією лише бухгалтерського обліку, оскільки не забезпечувались потреби щодо оперативного управління господарством.

3. Теоретичні і методологічні засади оперативного обліку і контролю сформувались під впливом розвитку наукової думки.

4. На сучасному етапі розвитку оперативного обліку і контролю, відбулося певне зниження сфери їхнього практичного застосування, згорання наукових розробок, відставання теорії і методології від вимог ринкової економіки. Такі факти спричинені, з одного боку, зтяжним характером кризових явищ, а з іншого — підвищенням інтересу як науковців, так і практиків до зарубіжних систем управлінського обліку та контролінгу.

5. Виникає нагальна потреба наукового обґрунтування місця і ролі оперативного обліку і контролю в системі сучасного менеджменту та удосконалення їх теорії, методології, організації і методики [6].

3. Об'єкт, мета та задачі дослідження

Об'єкт дослідження — оперативний облік та контроль. *Метою статті* є обґрунтування теоретичних основ та аналіз сучасних тенденцій розвитку оперативного

обліку та контролю у системі оперативного управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі задачі:

1. Дослідити особливості ведення оперативного обліку та контролю на промислових підприємствах.

2. Проаналізувати дослідження попередників з питань оперативного обліку та контролю.

3. Розглянути види обліку, що взаємодіють між собою та створюють єдину інформаційну систему.

4. Надати рекомендації щодо організації системи оперативного управління на взаємопроникненні функцій обліку та контролю, на їх глибокій інтеграції.

4. Облік та контроль як блок створення інформаційних умов для здійснення ефективного управління

В оперативному управлінні зв'язок функцій дуже тісний. Відбувається, по суті діла, їх взаємопроникнення, навіть зрощування. Тільки теоретично можна розглянути відокремлено ці функції та виявити роль кожної з них у процесі оперативного управління.

Для відображення діяльності промислових підприємств використовують різні види обліку, що взаємодіють між собою та створюють єдину інформаційну систему. Спочатку у системі господарського обліку виділяли оперативний, статистичний та бухгалтерський. Потім бухгалтерський облік поділили на фінансовий та управлінський. Одночасно виник і облік для цілей оподаткування, що пов'язаний з веденням податкової документації та складанням податкової звітності.

Якщо всі ці види обліку реально існують, то необхідно визначитися з інформацією, яку кожен із них надає для здійснення ефективного управління та прийняття управлінських рішень.

Зрозуміло, що для управління діяльністю промислових підприємств необхідна оперативна та своєчасна інформація про поставки товарно-матеріальних цінностей, виробництво продукції та її реалізацію. Її може надати саме оперативний облік, значення якого зростає у ринкових умовах господарювання.

Статистичний облік використовується для одержання інформації про масові явища та процеси. Для отримання необхідної інформації статистика використовує дані оперативного та бухгалтерського обліку.

Оперативний та статистичний облік не забезпечують повного та безперервного відображення господарських операцій, що охоплюють всю господарську діяльність підприємства. Це вже прерогатива бухгалтерського обліку.

Отже, всі три види обліку взаємопов'язані, доповнюють один одного та створюють єдину систему обліку, де головним постачальником саме оперативної інформації виступає оперативний облік.

Після того, як бухгалтерський облік поділили на фінансовий та управлінський було багато дискусій серед науковців та практиків, але на сьогоднішній день вдалося досягнути якогось консенсусу в цих питаннях. Підприємства використовують фінансовий облік для відображення інформації про всі аспекти своєї діяльності та на підставі цих даних складають фінансову звітність. Управлінський облік формує інформацію для прийняття управлінських рішень всередині підприємства. Відповідно ця інформація має бути оперативною та достовірною.

Що стосується обліку для цілей оподаткування, то він використовує інформацію бухгалтерського обліку, але вона також має бути оперативною та достовірною.

Отже, автори вважають, що кожний вид обліку повинен мати оперативну та достовірну інформацію, а це може здійснити саме оперативний облік.

А взагалі всі види обліку доповнюють один одного, кожен з них розглядає одні й ті ж факти господарської діяльності, але з різних позицій.

Так як умови підприємницької діяльності постійно змінюються виникає необхідність в повсякденній інформації про стан виробництва, рух ресурсів, результати діяльності кожного структурного підрозділу підприємства. Саме оперативний облік являється таким видом обліку, що дозволяє кожний день оперативно контролювати діяльність підприємства (виконання всіх видів робіт, руху матеріалів, ритмічність виробництва, якість продукції, склад робітників та їх кваліфікацію, завантаженість обладнання, стан фінансових розрахунків та інше).

Останнім часом науковці все частіше наголошують на існуванні оперативного контролінгу та вказують на те, що використання контролінгу на українських підприємствах дасть змогу здійснювати інформаційне забезпечення прийняття рішень з метою оптимального використання виробничих та інших видів ресурсів, об'єктивної оцінки сильних і слабких сторін діяльності підприємства для досягнення кінцевих результатів (прибутку, зростання продуктивності праці, зниження витрат, економії ресурсів та ін.). Таким чином, для досягнення зазначеної мети необхідно систематично використовувати інструменти оперативного управління [7].

А це вказує на те, що саме оперативна інформація необхідна для здійснення контролінгу.

Що стосується управлінського обліку, то в останніх публікаціях цю систему поділяють на дві підсистеми: стратегічного та оперативного управлінського обліку. Мета першої — це надання допомоги в досягненні стратегічних цілей підприємства в інтересах його власників, акціонерів, задоволення потреб клієнтів та інших учасників процесу господарювання (прийнятті стратегічних управлінських рішень), а другої — надання допомоги управлінському апарату в плануванні, контролі, підготовці поточних управлінських рішень [5]. Власне за допомогою оперативної та достовірної інформації можуть прийматися управлінські рішення.

Отже, оперативна інформація, а саме дані оперативного обліку є основною інформаційною базою для здійснення любого виду обліку.

Особливе місце облік займає в системі інформаційного забезпечення оперативного контролю, який не може існувати без облікової інформації.

Між ними існує дуже тісний взаємозв'язок. Облік створює інформаційні умови для здійснення ефективного контролю. За допомогою даних обліку здійснюється контроль за виробничо-господарською діяльністю підприємства, за ходом виконання планових завдань, а за допомогою контролю забезпечується перевірка даних самого обліку. Таким чином, контроль виявляється етапом одержання інформації, який передувє обліку, та етапом, який завершує обліковий процес.

Контроль в його оперативному режимі повинен превентивно реагувати на об'єкти, головним чином, на господарські процеси, реагувати на них у поточному та

минулому режимах часу. Тобто, контроль по відношенню до часу здійснення господарської операції, можна умовно поділити на такі види: превентивний, поточний та послідуочий. В залежності від цього можна виділити цілі, які повинні бути поставлені перед системою контролю у кожному із цих режимів.

На стадії зародження господарських операцій досягається попередження негативних відхилень у керованому об'єкті. Головна ціль тут в тому, щоб передуючи здійсненню господарських та фінансових операцій, ще на стадії прогнозів та планів попередити спроби порушення діючого законодавства та нецільового або нераціонального використання коштів.

У процесі здійснення господарських операцій проводиться безпосередньо поточний контроль. Спираючись на дані первинних документів, оперативного та бухгалтерського обліку, він дозволяє відслідковувати та регулювати господарські ситуації, попереджувати втрати та збитки, запобігати здійсненню фінансових правопорушень, здійснювати, таким чином, превентивне регулювання відхилень.

На відміну від поточного контролю, послідуочий контроль ведеться після завершення господарських операцій. Він не може попередити незаконні дії, але дозволяє регулювати відхилення, які не виявлені у превентивному та поточному режимах.

В управлінні економічними об'єктами важливі всі стадії контролю, але суттєве значення належить превентивному та поточному, так як дозволяє здійснювати превентивне регулювання допущених недоліків.

Необхідно визначити, що пріоритетне значення все ж таки повинно належати превентивному контролю, тому що потрібно у всіх випадках попередити виникнення відхилень.

Всі об'єкти оперативного управління знаходяться під впливом функції контролю, яка повинна забезпечувати можливості здійснення та удосконалення процесу управління як за рахунок чіткого виявлення відхилень від планових завдань, норм та нормативів, так і за допомогою втручання в область планування, обліку, аналізу з метою встановлення недоліків, порушень, які знижують якість виконання цих функцій, відповідно, негативно впливаючи на процес управління.

Зроблені з'ясування мають реальне практичне значення. Вони орієнтують авторів, які займаються розробкою системи оперативного управління на взаємопроникнення функцій обліку та контролю, на їх глибоку інтеграцію завдяки зміщенню центрів контролю з центрами прийняття оперативних рішень.

Погляди попередників і власні міркування авторів даної роботи дозволяють вважати, що контроль — це самостійна функція управління. Використовуючи планові показники, норми та нормативи, кошториси дані оперативного обліку, контроль своєчасно впливає на поведінку та на стан економічних об'єктів, таким чином, активно бере участь у формуванні кінцевих результатів виробництва. Цим і пояснюється його значення в системі оперативного управління.

5. Висновки

Останнім часом під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів дуже інтенсивно змінюються умови господарської діяльності промислових підприємств, що

обумовлює необхідність в одержанні оперативної інформації про стан справ на підприємстві та результатах роботи кожного його підрозділу. А це можливо завдяки саме оперативному обліку, який має бути системним та охоплювати всі господарські процеси, бо від нього залежить функціонування системи в цілому, так як він являється інформаційною базою для здійснення контролю, результати якого є підставою для прийняття своєчасних управлінських рішень.

Проблеми розвитку обліку та контролю в системі оперативного управління підприємством стають все більш актуальними для українських підприємств, бо система обліку та контролю в управлінні, що існує зараз не дає можливості оперативно одержувати необхідну інформацію. Це може бути пов'язано також з недостатнім рівнем автоматизації системи обліку. А для того, щоб це було впроваджено на високому рівні керівнику необхідно чітко розуміти, якою має бути ця система, та які показники вона має відслідковувати.

Отже, подальші дослідження будуть пов'язані саме з інформаційним забезпеченням обліку та контролю та впровадженням розробок у практичній діяльності підприємств.

Література

1. Голов, С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку [Текст]: монографія / С. Ф. Голов. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 522 с.
2. Карпенко, О. В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання [Текст]: монографія / О. В. Карпенко. — Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. — 341 с.
3. Максимова, В. Ф. Ефект удосконалення обліку та контролю для позитивної динаміки розвитку і економічної стабільності підприємства [Текст] / В. Ф. Максимова // Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». — 2013. — № 9. — С. 23–27.
4. Сухарева, Л. А. Контролінг — основа управління бізнесом [Текст] / Л. А. Сухарева, С. Н. Петренко. — К.: Ельга, Ника-Центр, 2002. — 208 с.
5. Максимова, В. Ф. Облік і контроль в управлінні економічною стійкістю підприємств в умовах глобалізації [Текст]: монографія / під ред. В. Ф. Максимової. — Одеса: Пальмира, 2014. — 262 с.
6. Максимова, В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства — системний підхід до розвитку [Текст]: монографія / В. Ф. Максимова. — К.: АВРІО, 2005. — 264 с.
7. Sharovska, T. The internal control system is a key element of management in crisis conditions [Text] / T. Sharovskaya // Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. — Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2014. — Vol. 2. — P. 184–186.
8. Петренко, С. М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація [Текст]: автореф. дис. ... докт. екон. наук. / С. М. Петренко; НАСОА (Державна академія статистики, обліку та аудиту держкомстату України). — Київ, 2010. — 35 с.
9. Лоханова, Н. О. Оцінка стану облікової системи в Україні з позиції концепції неінституціоналізму [Текст] / Н. О. Лоханова // Науковий журнал «Вісник Одеського національного університету». Серія «Економіка». — Т. 19, Вип. 3/4. — Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2014. — 28 с.
10. Кошкарів, С. А. Оперативний облік і контроль у системі менеджменту виробничого підприємства [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук.: 08.06.04 / С. А. Кошкарів; Львівська комерційна академія. — Львів, 2006. — 22 с.
11. Козуб, О. В. Формування системи управління промисловими підприємствами на засадах контролінгу [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук.: 08.00.04 / О. В. Козуб; Класичний приватний ун-т. — Запоріжжя, 2009. — 23 с.
12. Плотніченко, І. Б. Теоретико-методологічні аспекти формування системи управлінського обліку на промислових підприємствах [Текст]: зб. наук. пр. / І. Б. Плотніченко, О. В. Акішніна; відп. ред. О. Є. Кузьмін // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. — Спеціальний випуск Інституту підприємництва та перспективних технологій. — С. 57–64.

ОПЕРАТИВНЫЙ УЧЕТ И КОНТРОЛЬ: ИНФОРМАЦИОННАЯ БАЗА ДЛЯ ПРИНЯТИЯ СВОЕВРЕМЕННЫХ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Исследовано практику ведения на промышленных предприятиях оперативного учета и контроля, в соответствии с чем, определено, что эти две системы остаются очень упрощенными и несовершенными, не позволяют своевременно выявлять нежелательные отклонения и устранять их, и как следствие, снижается эффективность функционирования предприятия. Разработаны рекомендации по организации системы оперативного управления на взаимопроникновении функций учета и контроля, на их глубокой интеграции благодаря смещению центров контроля с центрами принятия оперативных решений.

Ключевые слова: оперативный учет, оперативный контроль, управление предприятием, контроллинг, интеграция.

Шаровська Тамара Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку та аудиту, Одеський національний економічний університет, Україна, e-mail: sstamara@gmail.com.

Старенька Ольга Миколаївна, викладач, кафедра бухгалтерського обліку та аудиту, Одеський національний економічний університет, Україна, e-mail: starenkajaolja@rambler.ru.

Шаровская Тамара Сергеевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра бухгалтерского учета и аудита, Одесский национальный экономический университет, Украина.

Starenka Olga Nikolaevna, преподаватель, кафедра бухгалтерского учёта и аудита, Одесский национальный экономический университет, Украина.

Sharovska Tamara, Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: sstamara@gmail.com.

Starenka Olga, Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: starenkajaolja@rambler.ru